

Recenzie - Andrei Kuraev, „Provocările ecumenismului”, Editura Sophia, București, 2006...

Într-o societate laicizată și secularizată în toate structurile ei este extrem de dificil ca persoana umană să păstreze sau să adopte integral o opțiune religioasă serioasă după care să-și organizeze modul de viață. Omul dezrădăcinat din credința strămoșilor este pus în fața unei realități în care mai multe religii și confesiuni îi propun *forme* de cunoaștere a adevărului existențial. Ecumenismul, mișcare inițiată în sec. XIX în mediile protestante pentru apropierea și unificarea diverselor tradiții creștine, încearcă tot mai mult acum să cuprindă și celelalte religii păgâne, inducând ideea păguboasă că toate sunt egale ca valoare spirituală și este posibilă o unificare generală într-o religie universală a omenirii.

Pentru că moda ecumenismului are la bază ideea pacifistă de *toleranță* și *compromis* și câștigă teren în peisajul multicultural al omenirii, există voci autorizate care atrag atenția asupra unor schimbări esențiale ce s-ar produce în mentalitatea religioasă prin adoptarea iresponsabilă a unei astfel de gândiri. O abordare ortodoxă a curentului ecumenist o întâlnim în cartea Părintelui Andrei Kuraev, „**Provocările ecumenismului**”, apărută în limba rusă la Moscova în anul 1998 și în traducere românească la Editura „Sophia”, București, 2006.

Părintele diacon Andrei Kuraev, cel mai important și mai autorizat reprezentant al Ortodoxiei din Rusia contemporană, este profesor al Institutului Teologic Ortodox „Sfântul Tihon”, șeful catedrei de Teologie Fundamentală și Apologetică și colaborator științific principal al Facultății de Filosofie a Universității de Stat din Moscova. Părintele Andrei este, de asemenea, membru al consiliului de experți-consultanți pe probleme de libertatea conștiinței din cadrul Comitetului Dumei de Stat a Federației Ruse pentru problemele organizațiilor obștești și grupărilor religioase.

În anul 1984 a absolvit Facultatea de Filosofie a Universității din Moscova în cadrul secției de Istoria și teoria Ateismului Științific, devenind aspirant al Institutului de Filosofie al Academiei de Științe a U.R.S.S. Un an mai târziu, convertindu-se la Ortodoxie, s-a transferat la Academia Duhovnicească din Moscova, stârnind uimirea și dezamăgirea celor care îi prevesteau o strălucită carieră pe tărâmul ateismului. În anul 1988 a absolvit Seminarul Duhovnicesc din Moscova, după care a studiat la Institutul Teologic din București. După întoarcerea din România a lucrat, între anii 1990 – 1993, ca referent al patriarhului Alexie al Rusiei, timp în care a absolvit Academia Duhovnicească în anul 1992. În următorii patru ani este decan al Facultății Filosofico - Teologice din cadrul Universității Ortodoxe Ruse „Sfântul Ioan Teologul”, remarcându-se cu multă autoritate în peisajul apologeticii ortodoxe. În anul 1994 a devenit doctor în științe filosofice al Institutului de Filosofie din cadrul Academiei de Științe a Rusiei, iar în anul următor devine doctor în teologie al Academiei Duhovnicești. În anul 1996 Patriarhul Alexie i-a conferit în mod oficial titlul de profesor de teologie.

Părintele Andrei Kuraev este autorul a numeroase cărți, studii, articole, conferințe în care vorbește despre specificul și valoarea inconfundabilă a creștinismului ortodox. Pe lângă „**Provocările ecumenismului**”, au mai apărut în limba română de același prestigios autor „**Daruri și anateme: ce a adus creștinismul lumii**”, Editura „Sophia”, București,

2004, „*Pecetea lui Antihrist, codurile de bare și semnele vremurilor*”, Editura „Sophia”, București, 2005, „*Filmul: restartare prin teologie*”, Editura „Reîntregirea”, Alba-Iulia, 2006.

Ecumenismul este o formă de relație interconfesională sau interreligioasă extrem de delicată din punct de vedere ortodox, fapt pentru care o abordare obiectivă se impune de la sine. Părintele Andrei Kuraev începe prin a enumera zece „viziuni” asupra ideii de ecumenism privită în aspectele ei esențiale, motivând în același timp și punctul de vedere ortodox în ceea ce privește înțelegerea lor. De asemenea, remarcă și faptul că în numele unei „toleranțe” nesăbuite și a unei „păci” mondiale cu orice preț trâmbițate de politicile actuale se ajunge adeseori la o interpretare și o înțelegere tendențioasă și absolut păguboasă a ecumenismului.

Într-o lume creștină pluriconfesională este absolut necesar să adopți o atitudine ecumenică, pentru că într-un fel sau altul trebuie să te raportezi și la celălalt. Avantajele ecumenismului pentru creștinul ortodox ar cuprinde, în viziunea autorului, opt concepte, cum ar fi: colaborarea între confesiunile creștine în propovăduirea Evangheliei și în combaterea păgânismului, o mai bună cunoaștere reciprocă, o oportunitate a celorlalte confesiuni de a cunoaște Ortodoxia, ocazie pentru lumea ortodoxă de a împrumuta de la ceilalți o anumită experiență pozitivă pe plan științific, social, misionar, estetic. De asemenea, viziunea ecumenică ne ajută să înțelegem mai bine esențialul învățaturii evanghelice, alungând spiritul concurențial, ne îndeamnă la colaborarea cu ceilalți în vederea rezolvării unor probleme grave ale umanității, precum sărăcia, boala, poluarea, războaiele. Dialogul ecumenic ne arată că lumea creștină nu se limitează la confesiunea de care aparținem și că sunt și alții care cred diferit, iar Dumnezeu lucrează, într-un fel sau altul, și în mijlocul lor. „*Oricât de mult ne-am deosebi prin concepții unii față de alții, oricât de inacceptabilă mi s-ar părea credința unor oameni cu care mă întâlnesc, față de persoana acestora nu trebuie să am nici un fel de repulsie sau aversiune*” (p. 30).

Pentru aceste motive, spune autorul, creștinul ortodox este, pur și simplu, obligat să fie ecumenist, cel puțin ca exercitare a dragostei evanghelice față de ceilalți, pentru că, în cele din urmă, „*Evanghelia este mai importantă decât Tipicul sau Pidalionul*” (p. 29). În același timp, Părintele Andrei Kuraev menționează și două viziuni negative asupra a ceea ce numim ecumenism, răspândite și accentuate tot mai mult în zilele noastre, pe care le tratează mai pe larg în carte și cu care nici un ortodox nu poate fi de acord. Aceste două concepții ecumenice radicale pornesc din necunoașterea specificului creștinismului în general și a confesiunilor creștine, în particular, determinată de o nepăsare și o desconsiderare fățișă a credinței și învățaturii lui Iisus Hristos.

Prima dintre ele susține că toate confesiunile creștine, și prin extensie toate religiile, sunt egale ca valoare spirituală, oricât de mult s-ar diferenția între ele, harul divin lucrând în fiecare la aceeași intensitate, dar sub o altă formă. „*Deosebiri existente între Ortodoxie, să zicem și protestantism, nu ar prezenta importanță nici pentru mântuire și nici pentru viața duhovnicească. În consecință, trebuie să recunoaștem că toate comunitățile creștine, aparent divizate, nu sunt decât componente ale aceleiași Biserici nevăzute, al cărei purtător de cuvânt, care își ia din ce în ce mai mult rolul în serios, este Consiliul Mondial al Bisericilor*” (p. 44-45).

Această teză ecumenistă peremptorie, în ciuda indiscutabilei sale atractivități propagandistice, cu greu poate fi socotită corectă din punct de vedere științific, fiind cât

se poate de falsă și amăgitoare. Iisus Hristos a întemeiat o singură Biserică cu o singură învățătură și un singur mod de viață creștină, privită în esența sa dincolo de diversele tradiții locale. Privind cursul istoriei bisericești, observăm că datorită pătimășelor și mărginitelor judecăți omenești Biserica cea una s-a rupt și creștinismul s-a diversificat, unele forme îndepărtându-se mult de trăirea și de tradiția originară. Mai întâi catolicismul s-a separat, aducând o serie de *inovații* în învățătura și viața creștină în spiritul lumesc al vremii, apoi nerezistând în această modalitate de a trăi credința, protestanții, și mai târziu neoprotestanții și diversele denominațiuni, au renunțat la învățături și principii fundamentale ale credinței creștine, producând un creștinism steril și limitat. Singura confesiune care a păstrat și păstrează neschimbate învățătura și canoanele Bisericii celei una în spiritul și forma trăirii Sfinților Părinți ai primelor opt veacuri este Ortodoxia răsăriteană, care poartă în sine conștiința unicității, sfințeniei, sobornicității și apostolicității creștinismului primar.

Toate aceste aspecte au contribuit substanțial la viețuirea creștină în diversele confesiuni, remarcându-se diferențe esențiale în acest sens. Părintele Andrei Kuraev prezintă magistral deosebiri între răsăriteni și apuseni sub aspectul trăirii adevărului creștin în capitolul „Ortodoxie și Catolicism în practica rugăciunii”, arătând și de ce ortodocșii nu sunt de acord cu această egalizare confesională forțată. *„Opoziția față de fuziunea ecumenistă nu poate fi explicată prin egoism național, sete de putere sau ignoranță. Există o diferență reală în ceea ce privește experiența duhovnicească a diverselor confesiuni și religii, pe care gândirea teologică nu poate decât să o observe, să o reflecte, să-i discearnă semnificația. Nu-i poți porunci rațiunii să nu ia în seamă ceea ce este de domeniul evidenței(...) și să nu reflecte asupra unei realități care prezintă o importanță vitală pentru orice om. De aceea, chemarea de a vorbi despre ceea ce ne unește, nu despre ceea ce ne desparte, nu poate da roade. Trebuie să vorbești despre ceea ce gândești, iar de gândit să gândești despre ceea ce există în realitate, nu despre ceea ce ai vrea să existe”* (p. 51-52).

Al doilea mod negativ și inacceptabil de a percepe ecumenismul este acea stare de spirit care nu-ți dă dreptul de a critica o formă sau alta de evlavie sau practică religioasă, chiar cu indicația de a renunța la unele specificități care diferențiază, în numele unei *toleranțe* moderne exagerate. Părintele Andrei Kuraev dezvoltă această temă în capitolul intitulat sugestiv „Intoleranța ca drept de a gândi”, unde își dovedește și calitățile sale incontestabile de apologet al Ortodoxiei. Contraargumentul central pe care-l aduce autorul este că pentru a fi un bun ecumenist sub toate aspectele trebuie să fi tu însuși cu tot ce ai specific. *„Experiența căreia i-am fost și îi suntem părtași ne impune datoria de a-i fi fideli și de a mărturisi despre ea, de a-i percepe și a-i apăra unicitatea. În consecință, creștinul poate fi uneori și «intolerant»”* (p. 9).

Nu toate confesiunile sunt egale, și cu atât mai puțin toate religiile, fapt pentru care nu este posibilă o unificare a lor în forma actuală într-o religie sincretistă universală. A fi religios la modul general *„înseamnă a nu crede în nimic; accepti doar că ceva, ceva este, restul nu te interesează”* (p. 53). *„A fi creștin înseamnă a mărturisi nu numai niște valori general-umane, ci mai cu seamă acele principii care diferențiază Evanghelia de alte forme ale gândirii și practicii religioase. A observa diferența, a-i recunoaște existența și caracterul neîntâmplător este punctul de plecare către un mod de gândire care te va ajuta să înțelegi mai bine atât propria ta credință, cât și credința altuia”* (p. 59-60).

În capitolul „Ecumenism sau război” Părintele Andrei Kuraev dovedește că nu ecumenismul acesta agresiv este garanția păcii mondiale. Cei care promovează, în general, această idee sunt doar „băgători de seamă” fără implicare în trăirea religioasă și nu se sfiesc a-i numi pe cei care nu sunt de acord cu ei *intoleranți, fundamentalști, fanatici* vinovați de toate neînțelegerile dintre oameni. „*Învinuindu-i pe creștini de intoleranță, spiritele mărginite și meschine din zilele noastre nu fac decât să-și apere dreptul de a nu face un efort de gândire (...) Temându-se să fie el însuși ca entitate umană și prin aceasta să-și asume riscul de a se diferenția de lumea celor de altă credință, omul zilelor noastre își dorește o singură libertate și un singur drept: acela de a nu fi nimic*” (p. 220-221).

Unii dintre acești gânditori *progresiști și deschiși la minte*, mai ales din mediile culturale răsăritene, se autonomesc *ecumeniști*, manifestând un dispreț fâțiș față de Ortodoxie. După ei ecumenismul se impune ca o necesitate pentru că Ortodoxia noastră este mult rămasă în urmă, ignorantă și desuetă, ducând lipsă de o infuzie de *creștinism modern occidental*. Lor le răspunde Părintele Andrei Kuraev în capitolul „Strania iubire a filocatolicilor”, dovedind ignoranța totală a acestora în ceea ce privește specificul celor două spiritualități creștine, cu toate diferențele fundamentale, care pentru ei nu contează, întrucât nu și-o asumă nici pe una, nici pe cealaltă. „*Filocatolicii ruși apreciază la catolici ceea ce mulți catolici ar vrea să lase deoparte, căutându-și salvare în tradiția ortodoxă. Ciudată dragoste, nu?*” (p. 188).

Concluzia lucrării o exprimă autorul în ultimul capitol, „*Dați-mi voie să fiu credincios*”, *trasând o poziție ortodoxă fermă față de aceste interpretări eronate a ecumenismului actual*. „*Dați-mi voie să rămân fidel propriei mele tradiții! Nu mă condamnați pentru că vreau să rămân eu însumi! Nu mă disprețuiți pentru că nu vreau să-mi schimb alegerea pe care am făcut-o cândva și căreia sunt dator să-i rămân fidel*” (p.189). Creștinii ortodocși nu pot accepta primatul papal și purgatoriul doar de dragul unirii cu catolicii și nu pot renunța la cruce și la icoane doar de dragul împăcării cu protestanții. Învățătura lor este tradiția creștinismului apostolic de la care nu se pot abate chiar dacă s-ar declanșa războaie mondiale din pricina aceasta. Manifestă respectul cuvenit față de credințele altora, fiindcă orice om e liber să creadă ce vrea, dar nimeni nu-i poate obliga să le considere și adevărate, pentru că Iisus Hristos Mântuitorul a adus în lume o singură credință și învățătură. „*Pentru mine, ca om, spune Părintele Andrei Kuraev, apărarea Ortodoxiei este un drept inalienabil, pe care înțeleg să mi-l exercit chiar cu riscul de a mi se spune că sunt fascist sau că semăn vrajbă între religii. În calitate de creștin, pentru mine este mai mult decât un drept: este o datorie*” (p. 9)...

Stelian Gomboș